

RÉMTÖRTÉNET KÉT GRAFIKÁVAL SZELÍDÍTVE

Van Gogh (1853-1890) rövid életének mindössze tíz évig tartó alkotói korszakában két esztendőt töltött a hollandiai Nuenenben. Apja református lelkész volt ebben az Eindhoven közelében lévő faluban. 1883-ban sok hányattatás után szüleihez rövid pihenőre érkezett a 30 éves festő. A táj és az emberek megismerésének élménye rabul ejtette. Az itt töltött 24 hónap életművének hallatlan gazdagodását jelentette: 270 rajz és 210 festmény került ki kezei közül.

Nuenenben alkotta meg kezdő éveinek főművét, a Krumpliciók című festményt, melyhez számtalan rajzvázlatot, tanulmányt készített a vidéken élő parasztokról, házaikról, munkavégzésükről. Az amszterdami Van Gogh Múzeum említett olajképéhez készült rajzok egyikét választotta modelljéül Vén Zoltán, amikor az itt bemutatott rézkarc-exlibrisének elkészítéséhez kezdett. Alkotói lelemény ezen a szépnek nem mondható asszony keze, mely borítékot tart, a festő életének egy megrendítő eseményére utaló, szokatlan tárgy képével. Történetének ismertetése közelebb viszi az olvasót a grafika mondanivalóihoz.

Nuenenből a festő Párizsba távozott és nem tért vissza többé Hollandiába. Élete utolsó éveit Dél-Franciaországban töltötte. Ezek egyikét, az 1888-as esztendőt a szakirodalom az „annus mirabilis” (csodálatos év) jelzővel illette. Ekkor, Arles-ben születtek meg ugyanis remekművei: a Napraforgók, a Felvonóhid, a tengeri tájképek sorozata. Egy aprócska épületet, a sokszor megfestett Sárga házat vette bérbe és ide várta barátja, Gauguin érkezését is, akinek részvételével festő-kolónia megalapítását tervezte.

Együttlétük alig két hónapig tartott. A két művész vérmérséklete, világlátása merőben eltért egymástól. Vita vitát követett, melynek során mindkettőjük halálosan kimerült. Karácsony előtt több napig itéletidő tombolt a városban, parányi otthonukból nem léphettek ki. Egy megisméltű veszekedés

utáni idegrohamában Van Gogh borotvával levágta bal fülcimpáját, majd elvitte azt Rachel nevű ismerősének egy közeli nyilvánházba. (Arles-ben ez időben még folytak bikaviadatok. A torreador a megölt bika fülét szerelmének ajándékozta.) Van Gogh kórházban került, Gauguin sietve távozott.

Az öntudatát visszanyerő festő sebe hamarosan begyógyult és még másfél éven át – idegrohamokkal küzdve – alkotta remekeit. A fül-levágási esetet Gauguin maga írta meg emlékirataiban és a világ napirendre tért a történetek felett.

Mostanában, mintegy 120 évvel az Arles-ben lefolyt tragédia után két „szakember” mást olvasott ki a történetek dokumentumaiból. Szerintük Gauguin kardjával vágta le barátja fülét. Írásuk nyomán az interneten cikkek özöne látott napvilágot. (Mindebből annyi a valóság, hogy a francia festő kedvelte a vívósportot. Hirtelen elutazásakor fejező maszkja a Sárga házban maradt, az ehhez tartozó életlen vívókarddal azonban aligha lehetne bármit is levágni.)

A Van Goghról szóló képtelen állítás újságjainkban is megjelent, így feltehetően ez mozgatta meg Vén Zoltán fantáziáját. A művész grafikáin gyakran megsillan humora sokszor úgy is, hogy meghökkenítő, össze nem tartozó elemeket komponál a képmezőbe. Így kerül nála Napoleon lova farához a pipázgató Hány, vagy egy másik metszetén Kolumbusz hajóhoz hintalovon ülő kisfiú. (Mindkettő a néhai, neves gyűjtő, dr. Katona Gábor ex librisein.)

A meghökkenítő elemek ezúttal is kéznél voltak. Egyikük a képzeletbeli Rachel nem mindennapi csúnyasága, melyet az amszterdami múzeum szénrajza őrzött meg. A másik a levágott, borítékolt fülkagyló, mely csupán a fantázia szüleménye, a múltba hátrafelé látó ítések buzgólkodása nyomán.

Vén Zoltán immár halhatatlan, gazdag életművében sok olyan grafika szerepel, melyben a világ művészetének valamelyik ismert alkotását választja modellként, szellemes képzelet-társítással írva körül annak mondanivalóját. A Van Gogh emléket idéző rézkarca ennek az egyre gyarapodó képtárnak újabb, figyelemre méltó egysége.

Soós Imre

Van Gogh: Női portré. Szénrajz, Van Gogh Múzeum

Vén Zoltán rézkarca, C3 (2009), 104×101